

Motion till riksdagen 2010/11: MJ267

av Tina Ehn m.fl. (MP)

Miljökonsekvenser och ansvar vid odling av GMO-grödor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att producenterna av genmodifierade organismer (GMO) ska ges ansvar för eventuella skador och merkostnader för andra aktörer som följer av användning av deras produkter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bättre samexistensregler behövs som kan garantera odlare som inte vill ha inblandning av GMO i sina grödor ett tryggt säkerhetsavstånd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att någon form av odlingslicens som ställer krav på relevant kunskap hos odlaren av GMO behöver utvecklas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla produkter med inblandning av genmodifierade grödor, inklusive kött från djur som ätit GMO-foder, måste märkas tydligt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en statlig ersättningsfond för GMO-skador bör utredas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen behöver återkomma med åtgärder mot bakgrund av det som inträffade med potatisen Amflora.

Inledning

Miljöpartiet de gröna säger nej till de genmodifierade organismer (GMO) som finns på marknaden idag. Ingen av de aktuella GMO-grödorna i Sverige besitter egenskaper som vi inte kan klara oss utan. Vi anser att den enklaste lös-

Fel! Okänt namn på

ningen därför är att i dagsläget inte godkänna de grödor som är aktuella för odling.

Dock förekommer det försöksodlingar runt om landet. Kommersiell odling har under det gångna året blivit verklighet i Sverige. De genmodifierade organismer som godkänns för kommersiell odling inom EU är enligt EU-lag också tillåtna att odla i Sverige. Miljöpartiet anser att regelverk och ansvarsfrågor kring odling av GMO inte är tillräckligt långtgående för att klara ansvarsfrågor vid eventuella skador utan behöver utredas vidare. Bland annat behöver samexistensreglerna i Sverige och EU revideras utifrån vad som behövs för att värna den produktion som inte vill ha inblandning av GMO, inte minst den ekologiska produktionen.

Bakgrund

Introduktionen av kommersiell odling av genmodifierade grödor knackar på dörren runt om i Europa. Sveriges regering har valt att aktivt driva på och tvinga länder inom EU att tillåta grödor baserade på GMO mot deras vilja.

I debatten vill regeringen reducera diskussionen om genmodifierade organismer till att det enbart handlar om en teknik, som vilken annan teknik som helst. Men till skillnad från vanlig teknik så är det biologiska organismer som kommer ut av genmodifieringen. Och dessa ingår i biologiska och ekologiska system. Riskerna med grödor som har förändrats för att klara av vissa bekämpningsmedel, grödor som själva tillverkar gift eller grödor som är genmodifierade med nya och ”designade” egenskaper vet vi väldigt lite om. Det är inte klarlagt hur de i längden kan bli till nytta eller till skada för människan och för andra levande varelser eller ekosystem. Det finns i Sverige inte någon efterfrågan av genmodifierade grödor från vare sig producenter eller konsumenter. Intresset finns istället främst hos de företag som är med och utvecklar grödor baserade på GMO.

Risker

Spridning av införda transgener till vilda närbesläktade arter kan medföra att växter som är toleranta mot bekämpningsmedel kan tränga ut naturligt förekommande arter.

I dag skräddarsys grödor för att samverka med vissa bekämpningsmedel, vilket är en del i ett försäljningssystem som leder till ökat beroende av kemikalier och ökad kontroll över jordbrukssystemen av multinationella företag. Ökad användning av GMO-grödor riskerar att medföra resistens mot gifter hos såväl skadedjur som växter. Det är också uppenbart att ekosystemen kan påverkas negativt av introduktion av genmodifierade organismer. Nyligen har det exempelvis påvisats att mängden mykorrhiza, symbios mellan växter och svampar, minskar kraftigt vid odling av viss GMO-majs.

Odling av GMO-grödor

Idag pågår ett flertal försöksodlingar med genmodifierade grödor runt om i landet. Denna odling ställer krav på att ett starkt regelverk kring odling av genmodifierade grödor tas fram. I dagens bristfälliga regelverk är ansvaret mycket oklart om miljö och hälsa skadas liksom om grödorna sprids utanför fälten. Även möjligheterna att få rättvis ersättning för den som drabbas av skadorna behöver stärkas.

Ingen av de aktuella GMO-grödorna besitter egenskaper som vi inte kan klara oss utan. Den enklaste lösningen är därför att i dagsläget inte godkänna de grödor som i dag är aktuella för odling. Vi behöver också ett starkare regelverk kring GMO som skapar trygghet för såväl odlare som konsumenter.

Regelverk, märkning och ansvarsfrågor

Bättre samexistensregler behövs som kan garantera odlare som inte vill ha inblandning av GMO i sina grödor ett tryggt säkerhetsavstånd. De regler som hittills är framtagna för Sveriges räkning har fått stark kritik och ställer krav på alldeles för korta skyddsavstånd.

För att minska risken för spridning och miljöskador behöver det säkerställas att den som tänker odla GMO-grödor har tillräcklig kunskap om grödornas egenskaper och vilka regler och vilket ansvar som råder. Någon form av odlingslicens med behörighet behöver därför utvecklas och den som ska odla genetiskt modifierade grödor måste erhålla en sådan licens.

Det behövs också en tydlig märkning av all inblandning av GMO i såväl konsumentprodukter som foder. Även kött där djuren ätit foder med GMO-innehåll måste märkas för att konsumenterna ska kunna göra ett medvetet val. Det är viktigt att märkningsplikten inte kan tolkas godtyckligt. Grundprincipen i EU-lagstiftningen (EG 1829/2003 artikel 12) är att all inblandning av GMO-material i princip är märkningspliktig. Denna princip bör få fullt genomslag och inte undvikas med tröskelvärden eller liknande.

Regeringen beslutade april 2006 utreda frågan om behovet av särskilda skadeståndsregler avseende ekonomisk skada till följd av spridning av genetiskt modifierade organismer till andra som odlar jordbruks- eller trädgårdsprodukter som inte är genetiskt modifierade.

Den skada som kan uppkomma på grund av GMO-inblandning kan bero på att försäljningspriset sänks för ett parti som är GMO-smittat, att märkning och provtagningar ökar kostnaderna samt de merkostnader i flera led som kan bli följden.

Flera olika skadeståndslösningar diskuterades i utredningen, men den enda av de diskuterade lösningarna som uppfyllde utredningsdirektivens krav på heltäckande skydd var en statlig ersättningsfond efter dansk modell. Som utredningen konstaterar erbjuder den en snabb och effektiv hantering, undviker att skapa konflikter mellan grannar och eliminerar behovet av långdragna

Fel! Okänt namn på

och kostsamma domstolsprocesser. Vi anser därför att frågan om en ersättningsfond behöver utredas vidare.

Vi anser dock att det yttersta ansvaret bör ligga hos dem som skapar de modifierade generna.

Miljöpartiet anser därför att det är producenterna av genmodifierade produkter som bör svara för eventuella merkostnader för andra aktörer som följer av GMO-produktion.

Från Miljöpartiets sida lämnade vi in en likalydande motion förra året, när motionen behandlades blev svaret från utskottet detta:

Vad beträffar behovet av en revidering av samexistensreglerna för GMO-odling och annan odling konstaterar utskottet inledningsvis att odling av genetiskt modifierade grödor innebär att de kan spridas till angränsande odlingar på samma sätt som andra jordbruksgrödor. För att förebygga att det sker utfärdade regeringen 2007 en förordning om försiktighetsåtgärder vid odling och transport av genetiskt modifierade grödor (SFS 2007:273). Statens jordbruksverk beslutade 2008 om närmare föreskrifter om försiktighetsåtgärder vid odling av genetiskt modifierade organismer (SJVFS 2008:34). I dessa föreskrifter finns bl.a. särskilda odlingsavstånd mellan GMO-odlingar och andra odlingar angivna. Utskottet har av Miljödepartementet inhämtat att avstånden har utarbetats av Jordbruksverket på vetenskaplig grund och utifrån erfarenheter av hur jordbruksgrödor sprids utanför åkern. Någon kommersiell odling av GMO bedrivs inte i Sverige. Det är därför svårt att säga om dessa avstånd kan behöva justeras eller ej. Mot bakgrund av detta ser regeringen för närvarande inte några skäl att vidta ytterligare åtgärder i frågan. Utskottet har vidare inhämtat från Miljödepartementet att det finns ett registreringstvång för odling av GMO-grödor. Därutöver finns det en viss informationsplikt gentemot grannar med fält inom 100 m från skiften. Förutom detta åtföljs grödan alltid av den övervakningsplan som åläggs tillståndshavaren av ett EU-godkännande för odling av GMO-grödan. Regelverken påminner om de som gäller för t.ex. utsädesodling och kontraktsodling, vilket lantbrukarna är vana vid. Med hänsyn till detta samt regeringens förordning (SFS 2007:273) och Jordbruksverkets föreskrift (SJVFS 2008:34) anser regeringen inte att några ytterligare åtgärder behövs.

Efter att detta beslut togs har Sverige tyvärr fått sina första kommersiella odlingar av genmodifierade grödor. Det skedde genom att den genförändrade potatisen Amflora godkändes för odling. Amflora fick tillstånd att odlas på ett par platser i landet. Under odlingsäsongen upptäcktes dock att det i fältet fanns även en icke godkänd potatissort, trots att detta inte skulle kunna hända. Ett litet misstag kanske någon tycker, en skandal tycker vi.

På Jordbruksverkets hemsida kan man läsa om potatisen Amflora:

Det företag som har tagit fram Amflora är lika måna om att inga vanliga potatisar hamnar bland Amflora som kanske andra odlare är måna om att inte få Amfloran i sin potatisskörd. I tillståndet för Amfloran ingår ett hanteringssystem som tagits fram av företaget. Det är mer långtgående än samexistensreglerna.

Vidare kan man bland annat läsa om vad företaget skriver om sina mer långtgående regler:

Företaget har utarbetat ett system för att säkerställa kvalitén på sin produkt stärkelsepotatisen Amflora. Det innebär att företaget ställer stora

Fel! Okänt namn på

krav på system för särhållning. Syftet är att annan potatis inte ska blandas samman med Amflora eller tvärtom.

I dag vet vi att detta blev ett misslyckande. Att man i september hittade planter av en helt annan (icke godkänd) potatis nämnd Amadea i samma fält som Amflorapotatisen.

Situationen är förändrad och trots de mer långtgående reglerna som tagits fram för odlingen av GMO-potatisen Amflora skedde en form av inblandning som är oacceptabel.

Miljöpartiet anser att detta är ett exempel på vad man säger och tror sig ha koll på, men som sedan visar sig inte fungera. Och mot bakgrund av det inträffade anser vi att regeringen behöver återkomma med åtgärder i frågan.

Stockholm den 25 oktober 2010

Tina Ehn (MP)

Kew Nordqvist (MP)

Jonas Eriksson (MP)